

FÓIA BELETRISTICA.

Ese de dóua-ori la luna, adcea in 1. si 15.
c. v. in formatu de o cóla si jumetate.

Manuscriptele si banii de prenumeratiune
sunt a se indreplá la Redactiunea jurna-
lului : Strad'a postei vechie Nr. 1.

Nr. 3.

PEST'A 113. FEBRUARIU.
Anulu III. 1865.

Pretulu de Prenumeratiune : pentru Mo-
narchi'a Austriaca la unu anu intregu 5 f.
la jumetate de anu 2 f. 50 xr. pentru Roma-
ni'a si strainetate la unu anu intregu 7 f. la
jumetate de anu 3 f. 50 xr. Prenumera-
tiune la trei lune nu se primesce.

R O M A N U L U .

Dómne, Dómne! ce bine-mi pare,
Câ sum mladitia de vitia mare,
Câ sum nepotulu aceluor soldati,
Ce suntu si asta-di de toti laudati,
Si vediu èr' ceriulu seninu si stelosu,
Ce-lu scie lumea de secli nuorosu....

O Dómne, Dómne! dar' reu 'mi pare
Câ nu e 'ntréga tieruti'a, care'
Ni-o dede candu-va stramosiulu Traianu,
Candu stérta pét'a lui Domitiann ;
Ci despicata.... ca vai si amaru,
Cum e mosi'a ce n'are hotaru!...

Victoriu Rusu.

Reactiune, séu : cine domnesce?

(Urmare.)

VII. Innaltiarea.

A dóua di noutatea Parisului erà arestarea
Dlui Gatry. Cass'a si protocólele marinei fura vi-
sitate. Se descoperisa o pèrdere mai insemnata,
decátu se presupusa. D'in o incuisetiune urmâ
alt'a, d'in o ascultare a marturiiloru alt'a, si d'in
o prinsóre alt'a. Intr' aceste Gatry s'a reculesu si

a inceputu de nou a-si aperà nevinovati'a. Se escâ
o cèrta lunga juridíca, a carei incheiare betra-
nulu Larmes n'o mai ajunsu in viétia ; cáci spai-
m'a si fric'a d'in aceea-si diua i-a ruinatu saneta-
tea. Colas erà nemangaétu pentru pèrdereá ace-
tui tata amicabilu. Cu tóte câ elu remasa mosce-
nitoriulu averii moderate a lui, totu-si acést'a

putienu l'a mangaétu. Bucurosu s'ar fi facutu certoriu, daca numai ar fi potutu rescumperà pre tatalu seu celu bunu, pre D. Larmes d'in imperati'a umbrei.

Acù erà intrebare: ce sê faca? Câci nu erà cu potîntia a traî onestu d'in averea sa moscenita. „Ei,“ disa Paulin'a, „nu voesci a fi portatoriu de socôte (comtabilu) la marina in loculu Dlui Larmes?“

„Dómne! dar' ce cùgeti, domnisióra! Cum asi potè a si cugetà la asià ceva? Portatoriu de socôte la marina! — E dreptu, câ eu adese ori am gatatu tôte lucrurile Dlui Larmes, mai alesu iérn'a, candu patîmià de reumatîsmu; elu trebuia numai sê se subscrie. Dar' ce cùgeti Domnisióra! Portatoriu de socôte la ministeriulu de marina! D. Larmes indesiertu m'a fostu propusu de trei ori pentru dobendîrea unui postu vacantu de secretariu. Nu, eu nici nu cùgetu asià departe.“

„Oh, modestia amabila; ce frumosu 'ti siede acést'a!“ disa Paulin'a, si se uitâ cu placere tacuta câtra junele sfiosu. „Credi câ eu in rangu stau celu putienu acolo, unde a statu portatoriulu teu de socôte la marina?“

„Dta te glumesci Domnisióra.“

„Apoi.... cugetele tale nu se 'nnaltia tocmai pana la mine?“

„Nu nu, fromósa Paulina, bunetatea cerésca a Dtale se cobóra pana la mine.“

Cu câte-va dile mai tardiu disa domnisiór'a Pons câtra Principele Soubise, candu intr'o societate stralucita 'lu potù agrai pe ascunsu: „Principele meu nici aceea nu o scie, câ spaim'a si superarea l'a ucisu pre Larmes, portatoriulu de socôte, si câ densulu totu-si a devenitu jertf'a infamului Gatry?“

„Nu sciu nici unu cuventu, gratiósa Paulina.“

„Nu voesci a-ti si incoronà fapt'a marétia? Dta poti impacà umbr'a betranului onorabilu, daca vei partini pre fiulu densului, care remasa fâra protègere perdutu si alungatu, adeca fiulu de sufletu alu lui, Nicolae Rosier. Acest'a e tènèrulu, care la incuisîtiunea cea renumita cerù iertare de a potè intrà in prinsóre, ba chiaru si a mori in loculu Dlui Larmes, daca ar fi fostu de lipsa.“

„Mi aducu aminte.“

„Acestu Rosier a fostu adeveratulu portatoriu de socôte; betranulu Larmes 'si dedeà numai numele la lucrârile densului. Implinesce deci o dorintia a repausatului, care si in minutulu celu

de pe urma erà ingrigitu pentru sórtea fiului seu. Dta insu-ti mi-ai disu odata, câ betranulu Larmes trèbue sê fie desdaunatu frumosu pentru neplacerile casiunate densului. Cum voesci deci a-lu desdaunà? Elu nu mai vietuesce. Binevoesce a partini pre fiulu de sufletu alu lui. Acestu moscenitoriu onestu a parintelui merita loculu vacantu alu lui la marina. Insa elu stâ sènguru sèngurelu, nimenea nu graesce pentru elu.“

„Cum? nimenea, candu tonulu de compatîmire si indurare suna de pe budie asià fromóse pentru densulu?“ sioptîa principele: „Ce ferice asi fi eu, daca aceste budie numai odata ar fi disu pentru mine unu cuventu de indurare! Crede-me câ eu mai multu asi merità compatîmirea Dtale decâtu fiulu portatoriului de socôte.“

„Asià Stralucite Domnule, atuncea in adeveru ai fi nefericitu; nu voescu deci sê lipsésca compatîmirea mea pentru Dta, precum nu lipsesce sarcasmulu Dtale pentru mine.“

„O!“ strigâ principele: „destulu. Ce bucurosu asi genunchià innaintea Dtale, si ti-asi spune, câtu patînescu. Insa te iéu de cuventu. Cine-e acelu tènèru?“

Paulin'a spusa numele: Nicolae Rosier. Principele si-l'a insemnatu.

Cu ocasiunea binevenita 'si adusa aminte de elu, candu peste putienu erà la dóm'n'a Pompadour in conversare incrediuta. Dóm'n'a ins'a-si incepù despre procesulu lui Gatry, si compatîmià pre betranulu Larmes, care prin blastemati'a domnului seu erà aprópe de inchisórea vecinica séu chiaru si de mórte.

„Aprópe?“ respunsa principele: „ba, di mai bine, gratiósa Dómna, câ l'a rapitu mórtea. Grigea si spaim'a 'lu ucisera pre sermanulu betranulu. Elu stâ nevinovatu innaintea lui Ddieu, si cu multiamire 'si aduce aminte acolo intre angéri de numele angerului pamentescu, care l'a scapatu de perire.“

Marquis'a se spaimentâ si erà adencu miscata. Principele observâ acést'a, si se dede si elu la superare, vorbindu despre sórtea nemeritata a multoru barbati nobili. „Elu nu mai sùfere“ contînuâ principele si in adeveru i se stórsa o làcrima d'in ochi. „Elu nu mai póte fi rebonificatu nici ajutoratu.“

Dóm'n'a Pompadour vediù làcrim'a in ochii lui. Acést'a o facù si mai sentitóre. „Óre remasui-a familia?“ intrebâ ea. „Eu sciu câ regele are inima buna.“

Principele acù i vorbi cu multa caldura des-

pre loculu vacantu a portatoriului de socôte, despre cunoscintiele escelinte a lui Nicolae Rosier, si despre caracteriulu solidu a lui. Elu si-a stersu làcrim'a apoi contînuâ: „Si acestu tîneru acù flamendiesce, câci n'are patroni. Elu e mosceni-toriulu virtutilor si a seraciei parintelui seu nutritoriu.“

Dómn'a Pompadour petrunsa pana la inima cu ambele sale mane apucâ man'a principelui, dicandu:

„Totu-déun'a te-am cunoscutu, Principe, de unu barbatu istetiu amabilu si cunoscatoriu de lume, in sa nici candu de unu omu bunu si plinu de sentieminte. Nu te rusinezi innaintea mea cu ochii lacrimatori? Astu-felu de làcrime facu onóre unui barbatu. Pentru aceste primesce o sarutare dela mine. -Rosier trèbue sê ocupe loculu parintelui seu.“

Candu incepù a vorbi dómn'a la rege despre acést'a; disa regele: „In adeveru, ministrulu de marina 'mi adusa o lista de denumiri spre subscriere. En cauta numai, aflà-vei numele celui'a despre care 'mi vorbesci.“ — Dómn'a 'lu ascultâ, si in list'a de denumire pentru postulu de contoristu la marina aflâ propusu pre cutare Meuron.

„Sê remana dar' asià. Ministrulu trèbue sê-lu cunósca. Elu aceste le scie mai bine decâtu noi. Sê nu ne amestecâmu deci in lucruri de aceste.“

„Sîre,“ respunsa Marquis'a, „chiaru numai amestecarea Maestâtii Tale póte duce la indeplinire fapt'a nobila, ce o-ai inceputu, de carea Parisulu întregu e plinu de bucuria si placere. Maestatea Ta ai deslarvatu pre blastematulu si ai scapatu pre nevinovatulu. Cùgetulu celu d'in urma a mortului ai fostu Dta, Sîre, câci Dta l'ai scapatu. Elu dusa numele Dtale in ceriu cu multiamire.“

Regele se risa. „Totu-déun'a aveamu suspiciune,“ disa „câ Dta porti corespundîntia cu cei d'in ceriu; cum ai si potè sci altu-cum, câ sùffletulu portatoriului de socôte se afla acolo? Deci numele meu? Demnu de onóre. „Asià dara d'in curtenire imprumutata trèbue sê tramitu si eu numele parintelui seu nutritoriu in deregatoria la marina.“ Regele stérse numele lui Meuron, si-lu pusa pre Nicolae Rosier.

„O ce maniosu esci Sîre, si totu-si asià bunu!“ disa iubít'a si sarutâ man'a monarcului, cu carea inserisa numele.

VIII. Palm'a.

Colas saltà de bucuria primindu denumirea regésca. Se si dusa indata sê-si faca curtenirea

umilita si multiamitóre la ministru si la alti deregatori mai innalti.

„Bucurosu te-am propusu regelui,“ disa ministrulu, „câci voiamu a stimà in Dta memori'a dlui Larmes.“

„Meritulu meu la denumirea Dtale e de totu putienu,“ disa cancelariulu biroului ministerialu, „totu-si marturisescu, câ am avutu putiena cërta pentru Dta; câci lucrârile Dtale sub numele Dlui Larmes, 'mi erau cunoscute. Deci eu, ca omu onestu, n'am potutu recomendà pre altulu ministrulu decâtu pre Dta.“

Colas facù observarea la curtenirile sale, câ precum acesti doi, asià toti cei'a-l-alti deregatori mai innalti au lucratu pentru elu cu mareinimitate fàra ca densulu sê fie sciutu ceva despre tóte. Si candu le povesti aceste domnisiórei Pons, disa ea zimbindu:

„Tu esci cam prostutiu, Colas. Ai uitatu persón'a de frunte. Cere audfîntia mane la principele Soubise, si-i saruta man'a. Sê nu te uiti.“

„Nu principele Soubise e persón'a de frunte,“ disa Colas „ci sor'a mea cea modesta si frumósã, la carea mai bucurosu sarutu man'a de o mie de ori.“ Insa Colas a avutu atât'a minte sê o faca acést'a adóu'a di si la principele Soubise; ér' principele, care in Colas vediù unu tîneru frumosu, a fostu destulu de istetiu a-lu svatui sê-si depuna omagiulu seu de multiamire la Dómn'a Pompadour. Portatoriulu de socôte la marina l'a ascultat, si iubít'a regelui nu remasa de totu rece la omagiulu densului, ce ea cugetà câ lu-a si meritatu. Ea erà cu atâtu mai bucurósã pentru fapt'a acéstã, câci fu radícatu nu numai unu tîneru invetiatu, ci totu-deodata si frumosu.

D. Rosier, care nu erà nou in cerculu lucrârilor sale, cascigà peste putienu indestularea tutoru mai mariloru sei, ba chiaru si a ministrului, in sa nu numai pentru câ erau indestuliti cu lucrârile lui, ci si pentru câ nu scià nimenea, cum ajunsã elu la postulu acel'a pentru care fu recomendatu de toti unu altu favoritu. Multi presupuneau, câ densulu stâ in referintia mai de aprópe cu curtea. Deci fiecare 'lu inundà cu onórea cea mai mare.

Colas indestulitu cu sórtea sa, si cunoscandu calea secreta, pe carea poteà merge pana la rege, s'a si folositu de ocaziunea acést'a intre màrginile modestîei. Erà bineprimitu in tóte societâtile; multe Parisîene doriau a-lu prinde in clesce, ce in sa le incungiurâ.

Sentiemintele Paulinei câtra densulu erau fràgede si intîme, câci l'a iubitu d'in inima cu

tóte câ Colas i povestià adeseori despre cunoscintiele sale cu femeile, precum si nesuintiele zadărnice ale acestoru fromseti; numai câta odata i diceà cu óresi-care infruntare:

„Mi pare cam reu, câ te-a facutu de portatoriu de socóte la marina. Ar fi fostu mai bine sê remani descrietoriu de note, asià vorbiamu cu tîne candu voiamu.“

Elu promisese câ va fi mai bunu de acú nainte.

Dupa teatru mérsa odata intr'o séra cu câti-va amici ai sei in gradîn'a Drouet, unde erà o petrécere, la carea luara parte fromsetile Parisului, unele chiaru si d'in clasele mai innalte. Acolo dedù de o cunoscuta, de fét'a compactorului, care lucrà pentru deregatoriele marinci. Fét'a nu erà ceva interesanta pentru elu, in sa jocà ca unu angeru cu D. Brown, cu unulu d'in personalulu soliei anglezesci. Colas erà incantatu, si i-a parutu bine candu vediù câ ea, trecandu pe lenga elu, l'a observatu, si s'a uitatu amicabilu câtra densulu. Domnulu Brown observâ acést'a. Dupa jocu anglezulu dusa pre domnisiór'a sê pauseze câtu de putienu, si candu incepù a conversà cu ea, veni Colas. Ea o rupsa cu anglezulu, se scolâ si-lu insoti pre portatoriulu de socóte, care o poffisa la jocu. Anglezulu se maniasa ca foculu.

Dupa finirea jocului Colas se retrasa intr' unu cotu a gradinei la unu pocalu de punciu, intr'o societate frumosica, si spre nenoroceirea lui ocupasa locu fatia cu adoratoriulu fetei, cu care jocasa. Erà de fatia si unu cunoscutu bunu alu lui, secretariulu Bonnaye.

Conversarea erà vivace si curgeà despre politica, si fiindu câ in societate erau numai francezi si anglezi, — objeptulu vorbiriloru fu referintia acestoru dóua natiuni un'a cu alt'a, pana in urma venindu treab'a la infruntâri, se certara formalu. Si candu anglezulu Brown observâ pre rivalulu seu pre Colas, incepù totu mai aspru in contra franceziloru. Colas tacù, Brown erà furiosu, si intre altele disa: „Regele nostru trebuià sê trimita la voi de solu, nu pre siefulu meu, ci pre atare negutiatoriu sîmplu, câci in dîplomatia si acel'a v'ar fi invinsu, séu atare nevésta, de cari noi avemu de sute deori mai frumóse decâtu dóm-n'a vóstra Pompadour.“

Colas, audiendu numele patróni lui, disa anglezului de totu incetu: „Dle nu uità câ esci in patri'a franceziloru!“ Anglezulu i responsa cu o palma potèrnica, adaugandu: „de ce 'si intînde

acestu flacâu nasulu intre noi, ca sê-mi dee inve-tiatura candu dela elu nu o primescu?“

Nici nu gatasa anglezulu cu vorb'a, candu Colas i dede o palma si mai potèrnica. Anglezulu se scolâ cu iutime de pe locu, inclinandu-si capulu câtra vecinulu seu anglezu, care tocmai atuncea 'si dusa câtra gura unu pocalu de punciu ferbinte. Acú in sa pocalulu se geli pe fati'a lui Brown. Sarira toti de pe siediute. Brown scósa sabi'a, Colas asemenea, si innainte de a intreveni cei'a-l-alti, Colas si capetâ o impunsatura la man'a drepta, in sa fàra ca osulu sê fie fostu vatematu. Anglezii si Francezii o luara pe picioru; numai unu francezu, Bonnaye remasa lenga ranitulu Colas, si l'a dusu la unu medicu, care spusa câ impunsatur'a nu e periculósa, de órece sabi'a strapunsa numai carnea. Ran'a fu legata, si cu Colas mérsa credînciosulu Bonnaye la ospetari'a, unde locuia contele Oron.

IX. Resboiu cu Angli'a.

Domnulu Bonnaye si Colas injurara trufi'a angleziloru d'in inima. „Me miru câ curtea nós-tra intardia asià multu a rupe córnelu cabinetului nerusinatulu Angliei; d'ar aternà dela mine, mane i-asi si dechiarà resboiu,“ disa D. Bonnaye.

— Cuvintele aceste erau unu balsamu adevratu pe ran'a lui Colas, si disa:

„Fii in linisce. Nu vor trece nici 14. dile, si in Franci'a nu vei aflà urma de anglezu, trèbue sê pórtâmu resboiu in contra loru.“ D. Bonnaye se risa in sîne, cugetandu câ poterea punciului vorbesce d'in Colas, pecandu acest'a cugetà la poterea Paulinei.

A dóua di insciintià pre Paulin'a despre tóte. In orasiu nimenea nu vorbià despre acést'a, câci cei de fatia tacura pana 'ntr'unulu. Paulin'a iubitóre petrecù diu'a cu multa grige pentru scump'a viatia, si indata si mérsa pe de afurisiulu la Colas, trecandu peste coridorulu curtii pana la chiliele densului.

„Ce ti-s'a intemplat?“ sioptià Paulin'a. „Ce ai facutu? Cine si pentru ce te-a ranitu? Candu si unde s'a intemplat? Cine e mediculu teu?“

Colas i povesti tóte, si candu gatâ, strigâ Paulin'a: „Misielulu! elu va fi sîlitu sê-ti dee indestulare. D'ar fi francesu, ar fi judecatu la muncitóre. Elu in sa se tiene de soli'a angleza; ast'a o voiu precumpeni mai bine.“

Ací putienu ai de a precumpeni“ responsa

Colas. Indata ce convinu cu D. Brown, 'lu strapungu, séu 'lu provocu la duelu. Nu ca omu onestu ci ca unu ucigatoriu m'a atacatu pe nesciute."

"Atunci ai fi nefericitu Colas," disa Paulin'a in-grigita. "Sórtea ar fi in contra ta, si oh eu atunci..."

"Elu si eu nu potemu remanè in Paris. Mai bine va fi, daca vom alungà d'in Franci'a pre toti anglezii, si asià multu se vorbesce despre pace si resboiu cu Angli'a. Cardînalulu Bernis e pentru pace; asemenea si Soubise. Vorbesce cu acest'a. Trèbue sè încèpemu resboiu. Principele are influintia mare."

Colas si Paulin'a se si detiermurira indata a dechiarà resboiulu cu Angli'a. Amendoi se 'mbucurara de resbunare. Unei fetîtie iubitorè nu se pòte luà in nùme de reu, cumca in mania pentru sangele versatu a iubitului dorià a nimici Angli'a intrèga.

Indata ce conveni dens'a cu principele Soubise, disa câtra acest'a cu o finétia femeésca: "Dta vei sci Principe intemplantia nenorocósa a portatoriului de socóte; elu fapt'a cea fromósa a Dtale a resplatîtu-o cu sangele seu."

"Cu sangele seu?" întrebâ uimitu Principele, "eu nu sciú nimic'a."

Domnisiór'a Pons i povesti tóte. Insa n'a amintitu nimic'a despre palma, câci Colas trebuia sè figureze ca erou. D'in contra spusa, câ anglezii se espectorara mai alesu in contra principelui, si a dómnei Pompadour. Principele insa dorià sè le scie tóte mai de aprópe, dar' mai alesu batjocur'a angleziloru asupra lui.

"Si cu ómeni de acesti'a te insotiesci, Principe?" contînuâ Paulin'a: "Ce va cugetà Parisulu despre Dta, daca esci unulu d'între cei ce dorescu mai tare pace cu ómeni, cari au serbatóre candu potu batjocori Franci'a in fati'a lumii, ba chiaru pe pamentu francezu despretiuescu pre principele celu mai placutu?"

Aceste se întîparira asià de tare in inim'a cea semtitóre a principelui, câtu pusa de o parte chiaru si fragedimea, cu carea se portà fatia cu Paulin'a — "Insa dela cine le scii tóte aceste?"

întrebâ elu. "Orasiulu întregu le scie, le vorbesce; si de síguru Dta principe vei fi celu d'in urma care le audi numai acuma. Si ast'a usioru se pòte esplicà. Nimenea nu voesce a te superà. Insa te rogu a-mi iertare câ sum asià guraritia, ti-o spusei câci nu voescu petarea numelui Dtale"

Principele multiamitoriu i inundâ manele cu sarutâri. Pana acù nu voià sè scie de resboiu, câci erà contrariulu lui Richelieu, care dorià resboiulu numai ca elu sè fie comandantele supremu. Ca sè le scie tóte d'in firu in pèru, chiamâ la sîne pre D. Bonnaye, pre martorululu celu mai adeveratu, si-i demandâ a-i povesti tóte fâra crutiare. Acest'a o si facù. Si principele indata se si dusa la Richelieu.

"Ti-am cetitu" — disa principele câtra elu, "memorandulu asupra pretensiuniloru anglezesci. Dta m'ai invinsu, precum vei invinge pre anglezi. Eu te partînescu. Trèbue sè tramitemu soli'a anglezésca a casa, si sè li dechiarâmu resboiulu."

Richelieu se uimi de acést'a stramutare repede a principiiloru. L'a imbratsiatu si se impacara. Amendoi promisera a pune in miscare tóta petricic'a pentru de a induplecà la acést'a pre Cardînalulu Bernis, si pre regele. Principele sciù, câ pasii lui prin influintia dómnei Pompadour sunt síguri.

Si ast'a usioru se si intemplâ. Cuvintele lui Brown câ "regele Angliei trebuia sè tramita la Franci'a, nu pre solulu; ci pre atare negutatoriu séu atare féta de placeri, de cari Angli'a are cu multu mai fromóse decâtu cum e Pompadour" sternira in peptulu ei unu despretiu de mórte si resbunare.

Colas inca fu uimitu, candu venira la elu mai multi domni dela curte. Ei fura tramisi de dómn'a Pompadour, ca sè-lu asculte despre cele intemplate in gradîn'a Drouet. Marturisîrea lui fu descria, si prin elu subscria.

Peste trei dile solulu anglezu si primi inde-reptu pasaportulu pentru de a se indepartà d'in Franci'a.

Resboiulu in contra Angliei fu dechiaratu.

(Va urmà).

UNU SÈNGURU DORU.

Spune-mi inimióra

Ce doru te 'mpresóra,

Spune-mi ce doresci?

Vrei tu avutia,

Auru séu domnia,

Séu vrei sè iubesci?

"Nu voiú avutia

Auru séu domnia

Nu voiú nici amoru, —

Voiú numai sè sbóre

Neguri orbitóre

Care me 'ncungioru!"

Ar. Densusianu.

Carinu.

(Novela istorica dela Jókai trad. de J. Codreanu.)

(Urmare.)

IV.

„Panem et Circenses!“ acest'a erà simbolulu poporului de Rom'a, decâte ori flamandià, ori i-se uria.

Imperatorii i dedeau de mancatu si de beutu, d'in predile castigate dela nemici. Ce tieneà de jocurile circuriloru, aste erau de o splendóre rara.

Carinu erà celu mai vestitu in privinti'a acestoru jocuri seculare, densulu intrebuintià unu lucsu pana la nebunia. Intru-o di circulu intregu erà preseratu cu prafu de auru; in alta di erà saditu cu selbe intregi; de alta data, spre cea mai mare mirare a poporului in mediu-loculu verii, circulu representà o iarna. Erà acoperitu cu zepada, carata d'in Carpatii Noricului si a Galliei pe care siuerau sute de sanii zurgalitóre.

Sé 'lu cautâmu acum pe Carinu in palatiulu seu propriu. Sé incungiurâmu acestu edificiu imposantu, care cu gradin'a sa estînsa cuprinde o parte intréga de cetate, porti aurite te conducu pe coridórele sale, care se finescu in stelpi, in *atriumele* late totu poporulu curtii e in miscare, sclavii representéza pre domni, si acesti'a pre sclavi, a caroru intrare in salónele de lucsu ale lui Carinu este regulata prin unu uriesiu tracianu.

Fericiti suntu acei'a, cari potu intrà! Ah acolo nu umbra omulu pre pamentu, salonulu ovale pomposu nu lasa sé strabata pana aici nici tempu nici anutempu. Aci nici candu nu e iarna, nici véra, nici diua, nici nópte. Salonulu n'are ferestri, de dupa perdelele straparente 'si do-bendesce lumin'a dela nesce facile ce d'apururea ardu, a carei serinu eternu se pare a fi o lume media intre radiele lunei si a sórelui. Intr'ensulu d'in tóte anutempurile e furata frumseti'a, d'in véra caldur'a slobozita prin tievi de sub pamentu, d'in primavéra florile, d'in iarna ghiati'a. si d'in tótna pómele. Carinu nici candu nu scie, candu resare, candu apune sórele? candu plóie, candu ninge? la densulu tiene o desfatate eterna.

Si acum e lungitu acolo intre perinile patului, inaintea sa més'a asternuta, imprejurulu ei regimentu de lingatori de talere, jucatori, hetaere, eunuchi, cantaretie, papagali si poeti.

Doi eunuchi i duc mancaru la gura, d'in care a costatu câte unu blidu sute de mii. De alta parte frumsele sclave i punu pocalulu cu vinu la gura, ce elu in sa le lasa tóte neatfînsu, in sfersitu o femeu frigfana ia vinu de Cipru in gura, cu care imbia pre tempitulu Carinu, si 'lu adapa d'in gura.

— Pre acésta femeu o s'o iau de sotia; disa câtra unulu d'in servitorii principali.

— Ieri ai luat un'a Dómne, a carei tata e proconsulu.

— Asta-di me despartu de dens'a. Dar' tat'a astei'a cine e?

— E panzariu de curte.

— 'Lu voiu denumi de proconsulu.

— Acést'a va fi a nóu'a sotia in tempu de patru luni.

Carinu pusa capulu in pólele femeii, lenga densii jocau, cantau, si *Aevius* declamà, nelasandu-se a veni in confusiune de jocuri si cantece. Laudà pre Carinu dupa tóte nevredniciile, fati'a-i rumena, si sùfletu-i erou. Descrià jocurile seculare, in care nu dede pace nici lui Jupiter Apollone, numai ca sé innaltie pre Carinu mai presusu de ei.

— 'Ah, ce-va me sùpera, nu sciu ce; gemù Carinu.

Doi trei sclavi sarira de odata la elu, 'i tocmira perinile, perulu si vesmintele.

— Ei, totu-si me sùpera.

— Dóra iambii lui *Aevius* te sùpera? intrebâ *Marciu*, barbierulu imperatorelui.

— Se póte; taci *Aevius*.

Poetulu se inchinà cu umilintia, pana candu a supra barbierulu cugetà mórte, câ l'a intreruptu in versuri.

— Da ce baiu am totu-si? tipâ Carinu. Gaciti odata. Dar' eu trébue sé cugetu pentru mine in loculu vostru? Ce-va me iritéza, mi-ar placè sé me maniu.

— Eu am aflatu: disa barbierulu, aceste câte-va fire de barba te sùpera pre tine oh Carine, cari se afla pe maréti'a-ti fatia, neodihindu-ti maiestâteculu nasu si gur'a. Taia-le séu mai bine scóte-le afara. Fati'a ta fâra de aceea asià frumósa femeésca e, si cu câtu ar fi mai frumósa, decum-va aceste semne urite a barbatiei nu-o ar desornà.

— Dreptu ai Marcie. Si si lasà sé i-se scóta acele fire de barba, si intru atât'a fu de multiemitu cu barbierulu, încâtu dupa acést'a 'lu denumi de prefectu.

In minutulu acest'a se audi la usia ce-va larma. Mai multi cunoscura tonulu lui Mesembriu.

Janitorele Galg'a de dieceori 'lu tipâ dela usia, si si acum 'lu indreptâ pe mane.

Carinu fu multiemitu cu tracianulu; si 'lu laudâ câ ar potè fi cancelariulu Romei.

— Dar' eu nu meritu nemicu? intrebâ *Aevius*, spaimentandu-se câ va remanè afara d'in impartirea gratiiloru.

— Pentru tine *Aevius* voiu edificà o basèrica, unde toti poetii mugurii cei mai d'inteiu sé-i depuna pe altariulu teu.

— 'Ti multiemescu pentru basèrica si pentru mugurii, ce-i scriu poetii incepatori, dar' apoi Tusculanulu?

— Acel'a scii sub ce conditiiuni ti-l'am promis.

— Daca cu puterea oratoriei mele, cu dulceti'a limbei mele si cu fârmeculu poestei mele, voiu potè induplecà pre Glicer'i'a, pre acea dina pamentésca, ca sé te impartasiésca de gratiele ei. N' am adusu-o la tine?

— Ai adusu-o, da ce mi-a folositu? fantóm'a acésta amagitóre, dupa ce prin vederea gratiiloru sale mi-a trap-tatu pana la nebunia poftele, mi-a insielatu secretele, si de odata m'a risu, m'a impinsu dela sfîne, m'a parasitu, si de atunci de o suta de ori o dorescu mai tare.

— Nu-o puteai retienè cu sîl'a.

— Intrèba de sclavii mei, ce a facutu cu ei? candu le-am demandatu sè retiena pre farmecatórea ast'a blaste-mata, a apucatu o cupa, in care erà vinu, pronuntià câte-va cuvinte vraciuito-re si cu aceea de odata isbi flàcara si fumu d'intr'ens'a. Cu acést'a se întórta cu o fatia inspaimentatóre câtra sclavi, tiepandu cu unu tonu durduito-riu: cine nu se va pune cu fati'a la pamentu, si va cu-tezà sè se misce, de odata 'lu schimbu in porcu. Acesti'a toti s'au pusu cu fetele la pamentu, si femeea fermeceatóre pasindu peste càpetele loru pana la usia, unde asià a lu-atu vederea janitorelui, încàtu trei dile n'a vediatu alta decàtu intunerecu. Dar' oh Aevius, de ce me sîlesci sè vorbescu atâte?

— Carine fericitu! Nu-e démna acést'a femee de tîne. Am descoperitu eu pentru tîne unu tesauru mai pretiosu, pelanga care Glicerîa e unu cometu langa sóre, vinu langa nectaru, garófa langa ambrosîa.

— Cine ar fi aceea?

— Vèrgur'a acést'a e o crestina, prinsa prin ordi-nulu teu cu alti consoti, si aruncandu-o in grópa cu leii, acesti'a in locu de a o despica in bucâti, se imblandira la vederea ei, si cu o reverintia se plecara la picio-rele ei, lingandu-i manile. Eu sènguru am vediatu. Paditoriu-lu spoliariului a scosu-o afara, si a predatu-o in manile ce-loru mai selbàteci legionari ilirici sè o tracteze dupa pla-cu. Dara se vedi minune? peste o óra toti acei selbàteci stateau in genunchi innaintea ei, ascultandu-i fermece-átorele cuvinte, si udandu-i manile cu làcrimele loru, si candu voira tribunii sè dee fét'a la altii, nu o lasara, pana nu cadiura toti morti.

Carinu inghitià totu noduri de amoru si alungandu dela síne muerea cea numai de curandu, facù semnu lui Aevius.

— Ada-mi innainte acea féta.

Poetulu fugi cu sigilulu imperatorelui câtra aresturi, spre implinirea mandatului.

V.

Sofroni'a erà inchisa sèngura intr'unu arestu. Radie-le sórelui numai prin o ferestutia mica strabateau la dens'a, si candu luminà peste capulu femeei ingenunchinde, se vedeà stralucita de o gloria maiestósa.

Erà imbracata in vestminte albe, curate, ca lumina-tulu seu sùfletu. Fati'a sa representà o linisce cerésca, pe care numai determinatiunea erà espresa.

Usi'a arestului se deschisa, printr'ens'a intrà o figu-ra de o femee trufasia, dandu temnitieriului o punga grea de galbeni, care lasà usi'a deschisa dupa síne.

Femeea ce intrà erà invelita intru unu *himationu* de matasa grea, care preste umeri erà incopciatu cu *fibule* cuprinse in diamante, bogatele sale bucle erau cu-prinse la mediu-locu de o anadema stralucitóre si depe acést'a atarnà in josu unu valu luciu ca aurulu, si pe langa tóta finéti'a lui trasurile obrazului erau nevisibile. Crè-tiele regulare ale paliului seu dovedîa gustulu nobilu, si margelele grele ce atarnau la coltiurile lui documentau de unulu d'in cele mai de frunte ranguri.

Sofroni'a la siueratur'a matasei 'si radicà ochii in susu, si vediatu o femee innaintea sa, intrebà surprinsa:

— Ce poftesci dela mine matróna de romanu? Femeea 'si redicà valulu anademei, si lasà sè se véda o figura, cu care se obicinuiatu a depinge pre nimfe, pe

frunte aratà demnitate, pe budie placere, in gropitiele fetiei se puteà observà o amagire secreta, si in intu-necimea ochiloru sei cugetarea adenca neesplicàbila, in care pitulà tóte misteriele pàtimeloru, in tóta trasur'a se observà o deochiare, iritàbila, si o tristétia protestatóre.

Sofroni'a la prim'a privire trasarisa d'innaintea ace-tei figure, dara rèpede dupa aceea dimbindu 'si intinsa man'a dicand:

— Scump'a mea sora Glicerîa!

— Nu-ti întinde man'a, disa femeea cu unu tonu tristu. Nu-me imbratisià. In minutulu ce m'ai diaritu te-ai infioratu de mine. Tu te spaimentezi de acést'a figura — si ai dreptu. Patru ani suntu, de candu nu ne-am vediatu, in tempu de patru ani ai potutu audi atâtea blastemuri preste mine, si depe asià budie onorífice, in câtu nu fàra cauza trasarisi la prim'a mea vedere.

— Eu nici odata am incetatu a te iubi:

— Credu bucurósa, dar' sè nu vorbimu despre astea. Pre tîne te invétia credinti'a-ti nóua a iubi si pre inimicu, pre mine m'a invetiatu sórtea a abdice de toti pre carii i-am iubit. Insa asià e bine, acum nu e tempu de plàn-gere. Am auditu in secretu, cumca mane petrecerea cir-cului se va finì cu morti torturóse de martîri crestini.

— Fie, ce va voi Dumnedieu. Disa Sofroni'a cu manele pe peptu.

— Pentru Dumnedieu, aceea nu se va intemplà. De dóua ori am voitu sè te scapu, de amendóua orile m'am intardiatu; acum veniu mai de timpuriu. Schimba-ti ves-mintele cu ale mele, ia-ti valulu meu, statur'a 'ti sémana cu a mea, nime nu va potè observà schimbulu. Afara te astépta servitorii mei cu cai pregatîti, peste o óra vei potè fi in bratiile parintelui si a amantelui teu.

Glicerîa 'si inchisa ochii de totu, rumpendu cu ge-nele sale o làcrima, ca candu ar fi disa „parintele meu, amantele meu.“

— Si tu? intrebà Sofroni'a.

— Eu voiu remanè aici in loculu teu.

— Si jocurile circului de mane?

— Voru fi cu mine terminate.

— Nici odata! disa Sofroni'a cu rivalitate maiestósa.

— Pentru ce nu asià? Pre tîne te iubescu acei'a, cari me urescu pre mine, si dela cari pentru unu surisu compatfimatoriu, asi primi asupra-mi torturele aniloru. Daca d'entre noi dóua un'a trèbue sè péra, de ce ai peri-tu, pentru care ei ar desperà; si pentru ce nu eu, a carei mórte o-ar binecuventà? Tu tieni altor'a o viétia fericita, eu aruncu dela mine un'a amarita.

Sofroni'a cu ambe manile apucà pre ale sorei sale si cu ochii-si senini privi in ochii lacrimandi si plini de tris-tétia a Gliceriei.

— Tu ai fostu acea femee, care in nóptea candu me prinsera mi-ai imbiatu calulu teu pentru scapare.

— De ce 'mi aduci acést'a innainte?

— Aduci-ti aminte, ce ti-am respunsu eu?

— Acea ai disu, cà unui crestinu nu se cuvine a fugi de periculu.

— De atunci am vediatu mórtea in multe forme, si de nou 'ti dicu: Daca aceea e voi'a lui Dumnedieu ca prin torturós'a mea mórte sè se preamarésca numele lui, implinésca-se, eu iau cu bucuria cunun'a de martîru, care incingîa capulu Mantuatoriului, si voiu binecuventà ma-n'a, care-mi va deschide calea câtra ceriuri. Oh la acei'a

nu li este mórtea chinu, caror'a bucuri'a li-se incepe dupa mórte.

— Dar' acei'a, pre carii i lasi aici?

— Ei me voru vedé d'in colo de mormentu.

— Unde-i va alungà desperarea. Oh asculta-me Sofronia. Pentru tîne acum se róga dóua fiintie, cari pre mine me blástema. De vei primí acésta mórte cumplita, nici pe ceea-l-alta lume nu te vei intalni cu densii, cáci infiorârile vietii i va persecutà pana la *Hades* (iadu); oh lasa sê moriu eu lasa-me sê fiu uitata, neplansa de nime, nebinecuventata, neredorita, ajunga intru-o di dóua fericiri pre caruntuln teu parinte, un'a, viéti'a ta, alt'a mórtea mea.

— Oh Gliceria, nu e mórtea pentru asià inima trista.

— Credi, câ nu me voiu uità cu odihna in ochii ei?

— Nu fericita. Mórtea e lume noua acelu'i'a, care crede, intunerecu eternu acelu'i'a, care nu crede.

— Fie mie acestu intunerecu. Pre mine numai o povara a vietii me apasa, nu dorescu a mai traí d'in nou, voiescu sê me sferiescu uitata, voiescu sê odihnescu in mormentu necercetata, lasandu nemic'a ast'a de splendóre, in care numai patîmile suntu adevèrulu. Tu traiesce si te búcura multu.

— Oh Gliceria! de ce trebui sê se schimbe fati'a ta in atát'a intunecime?

— Asià dara? candu-va nu erà deosebire intre noi. Sufletu-mi a fostu asià lucitoriu, fati'a-mi asià serina ca a ta; oh asià asemenare aveamu noi! Ba si objeptulu amorului ni-a fostu unulu, si n'am tainuitu, ne-am invoitu, câ de densulu va alege, ceea-l-alta sê abdica fericita.

— De te-ar fi alesu pre tîne, acum amendoua am potè fi fericite.

— Cu mine e *Fatumulu* scumpa sora! Dumnedieii n'au voitu asià. Colo susu prin mani secrete salbaticescu sórtea omului, si 'lu sumutia preste tóta viéti'a, cine dar' e acelu'a, care pórta socotéla de spiritele nóstre? Barbatulu, dupa care m'am maritatu, a fostu unu miseru de libertînu, care veni atunci, candu de Manliu fui delaturata, si aratandu o scrisóre secreta, ce documentà a supra parintelui nostru, cumca densulu a fostu partasiu la conjuratiunea tiesuta in contra lui Carinu, m'a silitu, sê me maritu dupa densulu.

— Si tatalu meu de aceea te-a afurisitu.

— Nici odata sê-si retraga blastemulu. Acel'a s'a implinitu. Acelu servitoriu ticalosu 'si perdú capulu, pentru câ m'a vediutu imperatorele. D'in acestu minutu tóta viéti'a mi-a fostu o lupta, a carei arme fu lingusire si amagire. Trebuià in totu momentulu sê aperu pre tatalu meu. Câti ómeni resuffa aici, toti suntu inemicii sei! 'Lu uresce augustu, câ nu i-se lingusiesce, urescu-lu curtenii, câ e de omenia, uresce-lu poporulu, câ e bogatu, uresce-lu totu peccatosulu, pentru câ aici virtutea se privecse de conjuratiune in contra peccatului. Pre tóta Rom'a trebui sê o supunu, dela Augustu pana la plebeu, ca sê-i padiescu pèrulu incaruntitu Acolo am fostu in orgiele lui Carinu, am lasatu sê-mi aplaudeze in Amfiteatru la tóta adunatur'a, si decâte ori am ruptu in bucâti sentînti'a de mórte alui Mesembriu, lingusindu-o d'in manile spioniloru, demagogiloru, senatoriloru, lictoriloru si d'in insu-si man'a lui Carinu.

— Si tat'a de aceea te-a afurisitu.

— A avutu dreptu. Acést'a a fostu o fapta démna

de totu despretiulu dela fét'a unui patriciu romanu. Oh, sê nu scie nici odata densulu acést'a, câ de va sci cu ce pretiu traiesce, se va sînuicide.

— Tu ai sciutu si aceea, cumca ascunsulu conreli-gionariloru mei e tradatu, si de aceea ai grabitu acolo innainte?

— Mai nainte cu dóua dile am datu de scire lui Manliu, in sa densulu i-a fostu uritu sê intre in cas'a mea. Acum n'ai altu modu de scapare, si sórtea asià va fi mai bine indestulata. Cine merita si 'si doresce mórtea, móre, carii se voru bucurà de viéti'a, si o merita, voru fi fericiti. Asià va fi aceea bine. Reintórce-te la parintele teu si la aman-tu, dulce Sofronia, si duceti-ve dupa acést'a departe, de parte de aici.

VI.

Sofroni'a innadusita de plansu se aruncà in bratiere sororei sale, ca o naluca i-se pareà a-i reveni portretulu stralucitoriu de visu a vietiei fericite, pareà câ vede pre iubitul su parinte, care pre dens'a de atâte ori a numitu-o lumin'a ochiloru, si pre amantele ei, a cârui amoru curatu i promisea atâti'a ani de fericirea venitóre. Pote-rea inimei ei s'a frantu subt acestu chipu torturatoriu, si fàra potere cadiu in bratiere sororei sale, care o tienea cu fatia curagiósa si desperata imbratisiata ca o deitia mitologica pre unu angeru consangénu, tienendu de lumea altui Dumnedieu.

— Grabesce de aici, disa femeea, dandu-i pe úmeri *himationulu* ei. Poti merge cu coragiu, unde te va conduce servitorele meu. Nimenea nu va observà schimbulu.

— Nu. Nu potu primí dela tîne acestu sacrificiu; strigà Sofroni'a luptandu-se cu ins'a-si inim'a sa. Dumnedieu opresce acést'a.

— Dumnedieulu teu e Dumnedieulu iubirei; disa Glicerii'a cu fatia innuorata, decum-va pentru acésta iubire nu voiesci sê te scapi; eu 'ti juru cumca diu'a acést'a va fi epoc'a infiorâriloru pentru lume. De tu te vei sacrificà Dumnedieului teu, voiu sacrificà Rom'a la ai mei, si voiu afurisi-o astu-feliu in câtu numai sdremtiele vor aflà secu-lui d'in purpur'a regésca.

Fét'a gâlfeda tremurà in bratiere sororei sale.

Acést'a 'i asiedià cu odihna anadem'a in perulu ei, si valulu pe fatia.

— Asià acum esti scapata. De te vor întreba, cine te-a scapatu? spune câ nu l'ai cunoscutu. Nu voescu sê dóra inim'a pentru mine pre cine-va. Retaci-mi numele.

Sofroni'a strengèa in bratie pre soru-sa cuprinsa de plansu amar, si nu potea sê se desparta de dens'a. Glicerii'a o grabi.

— Du-te grabesce, nu me sarutà, nu e bine sê me saruti. *Fatumulu* (nenorocire) e legatu de budiele mele, si Sofroni'a totu-si, a sarutatu-o, si in momentulu acelu'a a intratu *Aevius* acompaniatu de o trupa de gardisti pretoriani.

— Suntem tradate! tipà Glicerii'a, scutîndu cu insu-si corpulu seu pre soru-sa, si cu o furia selbâteca strigandu a supra lui Aevius. Cine te-a tramisu aici, *sycofantu* miseràbilu? Te-ai ratacitu; acésta temnitia, nu e bacanalu.

— Acést'a e o colivia de auru, in care in locu de o columbitia am aflatu dóua.

— Pune-ti glumele aceste in versurile tale, in sa nu le impartasi mie, pasa mai incolo.

— Daca voesci sê vini cu mine, bucurosu, in sa pre mine augustu m'a tramisu aici.

Glicerî'a sioptî iute in urechile soru-sei :

— Sê nu te tradai, câ 'mi esti sora, câ atunci si talu teu e perdutu.

Si cu acêst'a se întorsa câtra pretoriani.

— Orbiloru cutediatori ! Me cunôsceti pre mine ? Eu sum grozav'a Glicerîa, care voiu aduce plôia de focu peste voi, candu veti fi in lupta, care voiu esundà apele innaintea vóstra, si voiu slobozi in mediu-loculu verii iarn'a pe rendurile armatei vóstre, de veti muri de dens'a, ca muscele de tómnă ! Nu vi adûceti aminte de *Trivius*, pre care in furia-mi l'am prefacutu in cerbu, si numai atunci i-am datu form'a de omu, candu l'au spintecatu canii ; vediutu-ati innaintea portii mele pre acele *caryatide* in forma de pétra, acele erau nesce sclave conjurate asupra-mi pre cari prin ûnic'a suflare le-am petrificatu ? Voiti, ca sê ve lipescu de acesti parati, ca pre nesce statue de pétra ? séu

sê ve prefacu in animale selbâtece, cari ve veti rumpe mane un'a pre alt'a in *circus* ? Care d'între voi va cutedià a-si redicà man'a ? Cine va indresni sê stee in calea mea ?

Toti pretorianii se detera in lături cuprinsi de o frica farmecatóre, numai *Aevius* pasi innainte-i.

— Dragalasia femee ; ar fi lucru de prisosu se fârmeci pre acesti ómeni in animale, dar' de ai preface in pétra acêsta inima, sê nu te iubésca. Acum in sa iérta, sê dúcemu pre crestin'a acêst'a innaintea augustului care alta data te vede bucurosu si pre tîne, in sa acum pre ea.

Glicerî'a sioptî desperata sorórei galfedite :

— Acum mai mare grozavia te astépta decátu mórtea. Dar' fii tare. Sub *balteulu* acel'a, cu care te-am incinsu, este unu stiletu (pumnalu) ascutitu, pitulatu . . . *esti romana*, nu trêbue sê-ti spunu mai multu.

Cu acêst'a stringandu man'a Sofroniei, iesi prin rendurile pretorianiloru neinvrednicindu pre *Aevius* nici cu o privire.

(Va urmà.)

M u s ' a R o m a n a ,

almanacu belestriculu, redigeatu de D. J. Joviti'a a esitu de sub tîpariu, si pana acuma se si afla in manele onor. publicu cetîtoriu.

Avemu totu-déun'a óresi-care bucuria, candu apare câta o carte romanésca, câci prin ast'a de síguru nu atátu autoriulu, câtu publiculu cetîtoriu si respectivé literatur'a nóstra natiunala se inavutiesce. Bucuri'a nóstra la aparerea Musei Romane este dupla, câci a) aceea e o carte pe s t e t o t u buna, si merita a ocupà locu pe més'a dómnelor romane, b) poterea spirituala a literatiloru nostri (cea mai mare parte) este concentrata aci, — incátu potemu dice, câ nesuintiele Dlui Joviti'a, de n'ar fi facutu nimica alt'a, decátu numai o colectiune de lucrâri belestrice dela literatii juni ai nostri — sunt fromóse si de respectatu.

Noi d'in partea nóstra dela 1852. incóce cunóscemu trei séu mai bine patru colectiuni de lucrâri belestrice, ce vediura lumina intre romanii d'in Austri'a ; adeca : a) „Diorile Bihorului“ si b) „Versuintii romani“ (1853.) edate de câtra societatea de lectura a junimei romane studiósé in Oradea Mare ; c) „Mugurii“ de câtra studintii d'in Aradu (1859.) d) „Mus'a Romana“ d'in anulu acêst'a ce o avemu la mana (cele-l-alte, precum Poesiile lui Muresianu, incercâriile poetice ale Dlui Boiu si plevele edate de doctorantulu Petricu, apoi Buchetu de semtieminte natiunali, nu sunt colectiuni.)

Asemenandu-le aceste un'a cu alt'a, aflâmu câ d'între tóte „Mus'a romana“ atátu in privinti'a limbei, câtu si a

armoniei interne a poesielor merita loculu primu ; in sa daca luâmu in considerare tempulu dela 1853. pana asta-di, de candu adeca literatur'a nóstra facu o propasire mare — trêbue sê marturisimu, câ „Diorile Bihorului“ in proportiune ajungu mai multu decátu Mus'a.

N'avem de scopu sê trâgemu paralela între colectiunile de mai susu, — cu tóte câ n'ar stricà daca jurnalistic'a romana pe lenga politic'a cea innalta, s'ar ocupà câta odata si cu de aceste, — ne marginimu numai la Mus'a Romana, si adeca : la operatele acelei'a d'in punctu de vedere criticu.

Mai nainte de tóte in sa aflâmu de lipsa a observà, câ critic'a fiindu inca la noi in starea sa — am potè dice — primitîva, precum si literatur'a nóstra abià innaintata, nici nu potè privi strictu elaboretele dupa cum s'ar coveni, câci parte suntemu numai diletanti in literatura, parte publiculu nostru e atátu de sentitoriu, câtu critic'a nici nu o privesce de alt'a, decátu de unu atacu, prin care respectivii se sentiescu vatemati de multiori si in onóre ; nesciindu câ tocmai critic'a buna potè aretà adeverulu precum si neadeverulu in tóta goleciunea sa, prin urmare potè aretà calea adeverata, pe carea ar trebui sê plece scrietoriulu.

Crutiâmu deci nu numai persónele, cu cari critic'a nici candu nu are de a face, ci in câtu se potè si operatele Musei.

Poesi'a prima „Poetulu si Mus'a romana“ a esitu d'in pén'a meritatului **D. At. Marienescu** ; dicu meritatu

insa nu pentru poesiele sale originale ce se ocupa cu poesîa mai sublima, cãci acele sunt numai incercãri debile, ci pentru poesiele populare, dar' mai alesu pentru dîlgintîa neobosîta cu carea a scapatu de perirea eterna mai multe Balade si Colinde populare. Si acést'a e destulu, ca cine-va sê fie anumeratu intre literatii meritati.

In poesîa acést'a, ide'a fundamentala in adeveru e frumósã, in sa nu nóua, cãci acést'a se afla prelucrata si in literatur'a altoru natiuni cu multu mai precisu si mai bine. Unele pasage suna frumosu, ér' in altele nici chiaru gramatîc'a nu e respectata, unde „licentia poetica non datur“; d. e.

„Si toti muntii si toti codrii 'mi s t a gat'a de pornire.“

Dóra ar fi mai bine s t a u, cãci muntii si codrii sunt in multariu. Nu scimu: cum codrii si muntii potu sta gat'a de pornire? La acést'a se recere o fantasîa de totu viua. — Ér' ceea ce dice autoriulu despre lir'a sa:

„Si-alu ei cantecu cu magia peste lume se resfira.“

e prea multu, ce n'a cutediatu a o dice: nici unu Virgiliu; precum si sirulu alu 32.

„Si-mi insufla spiritu si mie, si ideî sublime d'in fire(?)
Ca cunun'a cea de lauru s'o meritu spre nemorire.“

In sirulu 35. nu se pôte face contrãgerea:

„O-acordéza si 'si asiédia smd.“ ci mai bine:
„O acórda si 'si asiédia smd.“

strof'a a 12-ea d'in regiunile fantasîei trece la amanta fãra sucesu, si intr'unu tonu nenimeritu, dicandu:

„Canta-mi d'in (?) a ta natiune angerulu teu celu frumosu,
Cã-e o fêta mandra, buna, peptu-i senceru, amorosu.
Si-unu prunc utîjã la ea pe bratie, mama dulce si muiere.“ etc.

Insa incheierea pôte sta si am potè dice bine, vorbindu despre Mus'a indepartata:

„Si o vedu cum pere 'ndata! ah d'in ochi mi s'a perdutu;
Lumea mare-asiã fiinta nici odata n'a vediutu.
Eu me uitu in giuru de mine si sum sènguru, n'am placere, —
Me desceptu. Si vedu câ-su visuri, — si semtiu greu a mea dorere.“

In metru ici si colea se afla câteva scaderi neinsemnate, in sa disparu de sine innaintea cetîtorului ocupatu de ide'a cea frumósã fundamentala a poesiei. —

Mai are D. Marienescu in „Mus'a Romana“ o poesîa populara cam lunga, in sa cu multu mai placuta mai usîóra si mai naturala decãtu „Poetulu si Mus'a“ si acést'a se afla pe pagin'a 67. „Florile amorului.“ In acést'a se spune cum a iubit Flóre pre Georgitia, acést'a éra-si pre Flóre. Georgitia a fostu sîlitu a merge in batalia in contra turciloru si amant'a lui remasa acasa fãra mangaere in sa cu amorulu in peptu, sperã cá densulu se va reintórce sanetosu si o va luã de sotia. Asiã s'a si intemplat.

Ideile minunate, limb'a nefortiatã cu cuvinte curatu populare, si cîrgerea ideiloru ne suprinde de totu, incãtu potemu marturisi, câ ast'a e poesîa cea mai buna cea mai nimerita d'intre tôte cãte le-am cetîtu pana acuma dela autoriulu; documentu viu, câ sfer'a Dlui Marienescu e poesîa populara si nu cea sublima, maestrita; — de alta parte e vederatu, câ poesîa acést'a e lucrata cu multa grige si se pôte privi de efluintîa studîului asupra poesiei populare.

Fórte frumosu descrie amorulu loru cercetarea cea d'in urma si despartirea lui Georgitia de Flóre, innainte de a merge in batalia. Totu asiã de frumosu mangae mu-m'a pre fêta sa superata.

Candu Flóre nemangaéta iese afara la campu, lenga unu riurelu culege flori, le arunca in apa, cugetandu câ acele vor anotã pe apa pana la amantulu ei; e unulu d'intre cele mai fromóse pasage.

Numai unic'a insemnare mai avemu asupra acestei poesie; adeca: cãtra incheiare nu e lucrata cu destula dîlgintia, se vede câ autoriulu s'a grabitu cu ea, de aceea nici nu se pôte asemenã cu cele-l-alte pãrti a ei. — In privintîa fórmei observãmu, câ D. Marienescu face multe licentii poetice, cari nici nu se potu privi de atari d. e. tîn in locu de tîne nu se pôte pune innaintea unui cuventu ce se'ncepe cu litera consunanta; precum nici p a n' in locu de p a n a. Aceste in sa usioru se potu delaturã pe lenga o grige mai marisóra.

„Polixena“ Dlui Aronu Densusianu se dice a fi balada, ce nu e dreptu. Istori'a Polixenei d'in tempulu resboiului troianu e destulu de interesanta pentru de a fi prelucrata si in forma de balada. In sa recerintiele unei balade, celu putienu noi, nu le aflãmu in ea.

Balad'a e poesîa epica, sêu mai bine: unu soiu de epos, in carea se povestesc atare intemulare istorica, in sa descrierea totu-déun'a trêbue sê fie sentimentalã depinsa cu coloru cãtu mai vii si placute. Se ocupa cu fapta, dar' mai alesu cu persón'a carea implinesce fapt'a, de aceea persón'a baladei jóca rolulu primu pana la finea povestei.

Balad'a ca sê fie petrundiatorã a uneori trece cu iutime dela o scenare la alt'a, ca si candu ar fi cõtinuarea celei de mai nainte; in sa intrerupendu-se scenarea prima, cõtinuarea o face cetîtorulu in idea pana la scenarea a dóu'a. Si ast'a se 'ntempla mai alesu la momintele trãgice, (in balade persón'a adese-ori are de a se luptã si cu pedece mari.)

Acést'a e teori'a baladei pe scurtu dupa scól'a cea mai nóua a lui Victorien Hugo. — Altu-cum au fostu baladele cãtra finea secolului trecutu, candu intre aceste si intre romantie se faceã o deosebire de totu mica; si éra-si altu-cum in evulu de mediu-locu, ce la francezi si italieni nu erã alt'a decãtu canturi amoróse, cari apoi se intrebuintiau de testulu musiceî de jocu (d'in ballare, a jocã, s'a formatu: b a l a d' a.)

Asta-di, precum disci, balad'a insémna altu-ceva, si se recere sê fie scurta, si scenarea petrundiatorã, precum de aceste aflãmu la Bolintînianu, unele la Grozescu si Vulcanu. „Polixen'a“ se abate dela aceste in tóta privintîa.

Cu multu mai bine sunt nimerite „Plangerile“ Dlui Densusianu (pag. 145.) Aceste iesu d'in adenculu inimei, si cetindu-le, pari câ sentiesci tôte dorerile, suferintiele poetului, atãtu te petrundu. Ideile sublime, si minunate curgu un'a dupa alt'a ca ap'a cristalina a riului d'in munti. — Chiaru si inceputulu e atãtu de fromosu, cãtu nu ne potemu retienã a nu-lu reproduce:

„Ah! lasa-me copila, sê 'nnecu a mea dorere
In lungi torenti de lãcremi macaru pe unu minutu,
Cãci inim'a-mi gelesce, dar' fãra mangaere,
De candu tu candidu angeru sborandu ai dîsparutu.“

Dar' in sa asemenãrile cele frumóse, ce le aflãmu dela inceputu pana la cãpetu! In adeveru, daca D. Densusianu nu scriã nimicu alt'a decãtu numai aceste „Plangeri“, trebuiã sê maturisîmu in sa si atunceã câ densulu e poetu si in sa poetu, de cari la noi in Austri'a putieni se afla. Nu ne lingusimu, cãci n'avemu nici unu interesu, ci

spunemu numai adevărul după părerea noastră individuală; căci cu câtu cetăramu mai desu acést'a poesía, cu atâtu mai multe cetăseti aflăramu în ea. În privinți'a limbii aflămu, că aceea e sublima, totu-si putienu latinizata, petrunsiatóre totu-si nu trece la extremități seu absurdități. Reproducemu înca și încheierea:

„Cum florile lipsite d'a sórelui lucire,
De blandele lui radie se uscu și nu mai sunt:
O! astu-feliu, dulce stéua, lipsitu d'a ta zimbire
Me uscu în flórea vietiei și sboru cătra mormentu.“

Mai vina dar' odata, o! stéua peregrina,
Pan' rosele vietiei-mi deplinu n'a vesceditu,
Si vérsa-a tale radie, cerés'ca ta lumina
Pe fruntea mea palita, pe sufletu-mi umbritu!

D. Georgiu Teutu poetu renumitu d'în Români'a e unulu d'între talintele cele mai frumoase. Poetu nascutu, a carui lira te incanta, te rapesce. Cetăti numai „Orbulu“ (pag. 33.) „Ingratulu“, ce la noi se dice „nemultiamitorulu“ (pag. 112.) și ve veti convinge că densulu e unu preotu santitu a Muselor. Momintele tragice sunt depinse cu colori atâtu de vii, câtu le sentiesci și apoi te înfiori de starea unui orbu. (Credú că un'a d'între aceste dóua poesie frumoase se va poté reproduce mai tardiu și în Aurora, dacă vom fi mai usiorati de manuscriptele cele multe, ce le avem acuma.) Insa poes'á cam glumétia (pag. 192.) „Remani sanetosu“, nici nu se poté amesura cu cele dóua de mai înainte; ba chiaru și metrulu în unele locuri este gresitu. d. e.

„Că cu ea de dus imani eu m'asi aperi.“

Silab'a d'usi- ar trebui să fie lunga, pe candu aci e scurta. Er' candu Marie'a i dice intr'alele:

„Sê fugimu d'aicea, o prea mendrulu meu!
Că 'n aceste locuri a fi lenga tine
Totu-déun'a chipuri noiú sê aftu eu.“

n'are întielesu bunu, căci cuventulu: chipuri nu esprime aceea, ce ar dori să esprime poetulu.

D. Josívu Vulcanu, Redactoriulu „Umoristului“ are o balada frumosica „Prisonieriulu Romanu“ și o poesía „Amantei mele.“ Balad'a e scrisa pe scurtu, și destulu de precisa după fórm'a cea mai nóua. În a dóua nu aflămu acelu focu, și aceea diligintia în prelucrare, ce le vedeamu adeseori mai înainte în poesiele Dlui Vulcanu. — Densulu n'a facutu ca alții mai multi, sê scrie poesie îndata ce i vine atare idea bunisióra, și apoi sê pretînda numele de poetu, literatu (scrietoriu după D. Joviti'a) etc. ci înainte de a pasi la publicitate, a studiatu pre poetii mai renumiti a Ungariei, d'între nemti mai alesu pre Heine și pre Beranger d'între francezi. De aceea potemu dice, că D. Vulcanu prin diligintia și studíulu seu a întrecutu pre multi poeti, cari dóra au mai multa a. n. „vena poetica“ decâtu densulu. Și totu-si acestu june de mare sperantia si-a lasatu terenulu propriu, trecandu la altulu, la alu glumeloru, la umoru, ce nu se poté intruni de feliu nici cu talentulu nici cu natur'a sa seriósá. Insa cine pórtá vin'a? óre nu publiculu, care partinesce cu multu mai caldurosu caricaturele, decâtu literatur'a seriósá?

D. Julianu Grozescu prin balad'a sa „Florici'a“ și poes'á „Mare esci tu Dómne“ documentéza de nou, că are multa aplecare spre poesía, și mai că l' am poté pune la loculu primu între poetii teneri ai nostri, ba chiaru și d'între cei mai vechi pre D. Marienescu, și Z. Boiu i'a întrecutu de multu! „Florici'a“ (pag. 84.) e o balada, de cari putiene aflămu la poetii nostri d'în Austri'a, inși cu atâtu mai multe în Români'a, pre cari densulu i-a studiatu-am poté dice-mai multu, decâtu ori-care poetu teneru de ai nostri. Limba usióra, poporala, metru bunu, idei frumoase, și precisiune, tóte le afli în balad'a acést'a. Ide'a inși nu e nóua, ba chiaru ca poveste se scie pe totu loculu în siedietori, unde fetele convinu érn'a sê tórca. — Poes'á „Mare esci tu Dómne“ e un'a d'între cele mai bune a „Musei.“

(Va urmá).

Cununa de varietăți.

(*) Junimea rom. studiósá la Vien'a la ajunulu anului curinte éra serbá o serbatóre nationala în ospetari'a „la Calulu Albu“ suburbiulu Leopoldínu. După 7 óre se coadunara toti junii, d. d. senatori imperiali, functionarii rom. d'în Vien'a și alti barbati ai natiunei. După finirea cinei serbatoresci, se deschisa festivitatea prin presiedintele comitetului baronu G. Vasílcu care inchiná în sanetatea ospetiloru. Apoi urmá uvertur'a d'în oper'a Vilh. Tell esecutata de dnii Eugeniu Mocioni, M. Goianu, Victoru Cornu și J. Pascu cu multa precisiune. Corulu de music'a vocala díresu de A. Brotea a cantatu mai multe piese acomodate festivității; vorbi junele Cicerone Trombitiasiu; urmara toastele d. d. arcim. Popasu, cav. Aiduleanu și Mogá. Mai mare furóre facú d. Jalomitianu (alias Uriu) primulu artistu romanu, primulu cometu ce se ivi pe ceriulu nostru în music'a vocala, cu tonulu seu celu curatu ca argintulu. Mai vorbira d. d. Galu, Assente Severu, Dr. Silasi, E. Zeleschi, Gregorovitia, Eu-

geniu Mocioni și A. Cimponieriu. Productiunile musicale a d. d. Leu Goianu, Cornu, Costache cav. de Buchenthal și a orchestrului inși contribuira multu la voi'a entusiastica, ce domni la festivitate. După 12. óre se indepartara, după ce d. Trombitiasiu salutá anulu nou cu o cuventare în carea provocá pre toti la fratietate, la concordia durátóre. — Astu-feliu de frumosu și nobilu serbá junimea rom. d'în Vien'a ajunulu anului nou, éra noi li dorimu fericire și constantia pe calea nobila, pe carea purcésera. Sê traiésca!

☉ Balulu juristiloru, d'în 30. I. tr. se poté numi stralucitu în tóta privintia, în care fu reprezentata și aristocratia magiara în numeru însemnatu. Intre costumele magiare veduramu și vesmintele romanesci, ce le imbracá D. Sandru Romanu profesoriulu limbii și a literaturii romane la universitate, și Redactoriulu alu Concordiei. — În 4. Febr. se tienú unu balu și mai stralucitu totu în aceea-si sala a redutei și acést'a fu balulu artistiloru magiari. La 12. óre se tienú pe dóua tribune innalte unu

prologu privitoriu la partinirea artiloru frumóse. Multi-mea erà atátu de mare, câtu innainte de 12. óre nici vórba nu erà sê póte jocà cine-va, numai pe la 3—4. óre candu poporimea se rari in câtu-va, se incepù balulu adev-eratu.

⊙ Unu casu juridícu. In septemanele trecute caletorisa cutare ténuru pe calea ferata, unu altu ténuru, care siedeà lenga densulu, 'si baga man'a in posinariulu celui'a-l-altu. „Ce voesci Domnulu meu?“ intrebà de acest'a. „Voescu numai aceea la ce am dreptu,“ fu res-punsulu. „Cum asià? Dta sê aibi dreptu a-ti bagà man'a in posinariulu meu?“ „Da. Indata 'ti si esplicu pentru ce. Vedi eu am dreptu a bagà man'a mea in posinariulu meu!“ „Da, si apoi?“ „Apoi Dtale ast'a nu-ti este iertatu.“ „Firesce câ nu.“ „Acù vedi, Dtale 'ti este iertatu a-ti bagà man'a in posinariulu Dtale.“ „Lucru préfirescu.“ „Deci: daca eu am dreptu de a-mi bagà man'a si acolo, unde Dtale nu-ti este iertatu: cum sê n'am eu dreptu a-mi bagà man'a si acolo, unde Dtale 'ti este iertatu?“ fu conclusulu minunatu.

(*) Necrologu. Unu telegramu d'in Gherl'a de datulu 23. Januarius, adresatu „Gazetei Transilvaniei“ ni adusa trist'a scire despre mórtea Dlui Jo an u Si p o t a r i u fostu ablegatu la diet'a ardeleana si asesoru la sedri'a cottului Doboc'a. Toti câti au cunoscutu insusirile eminente, dar' mai alesu cultur'a juridíca a repusatului, voru fi adencu intristati pentru mórtea tempuria a sa, atátu d'in privintie private, câtu si d'in privintie natiionali. Sê-i dicemu dara acestui barbatu escelinte cu inima pat-runsa de dorere: „Fie-i tierin'a usióra!“

⊙ T e n e r i m e a r o m a n a d'in Pest'a, inimata de sucesulu frumosu a concertului d'in anulu trecut, va da si estu-tempu in 18. Febr. c. n. unu concertu impreunatu cu balu socialu in sal'a ospetariei „la Tígru,“ unde se vor produce si mai multe domnisióre romane de aicea. Venitulu curatu se oferesce pentru ajutorarea juristiloru lipsíti dela Universitate. Si pana candu am potè comunicà mai pe largu despre resultatulu acestui concertu, lasàmu sê urmeze aci P r o g r a m ' a . 1). Josivu Haydn op. 20. Nro. 4. esecutatu de orchestrulu tenerimeí adeva: D. Siepetianu ca diriginte, Perianu, Poenariu, Jancu, Porutiu . . . 2). „La reinfiintierea Metropoliei romane,“ poesía de J. Jovitia, declamata de D. Draga. 3). „Rienzi“ de Wagner, pe Piano Forte de Dsiór'a Irin'a Nedelcu si D. St. Perianu. 4). „Serenada“ de D. J. Jancu, esecutata de orchestrulu. 5). „Caliculu“ poesía umoristica de J. Vulcanu, declamata de autoriulu. 6). „Mediulu noptii“ si „Lucia di Lamermor“ cantata de Dsiór'a Constanti'a de Dumtsa si a companiata pe Piano de 7). „Uvertur'a“ operei „Bánk Bán“ esecutata de orchestrulu 8). „Mersu d'in oper'a Tanhäuser“ de Wagner, esecutata pe Piano Forte de Dsiór'a Elen'a Joanovicu si D. profesoriu de Conservatoriu Engeser. 9). „Potpourri d'in arii romane“ de orchestrulu 10). „Melancolia pastorală“ de Fr. Prume, pe Piano Forte de Dsióra Elen'a Nedelcu si pe violina de Joane Siepetianu. 11). „Unu devotamentu familie Hurmusachi“ poesía de A. Muresianu, declamata de V. Papu. 12). „Mersulu Unirei“ esecutatu de orchestrulu.

(*) C u n o s c u t ' a v i r t u ó z a D r ' a E. Circ'a a datu unu concertu pentru folosulu gimnasticiloru romani d'in

Brasiovu. Si pana ce vomu capetà sciri mai detaiate despre decurgerea concertului acest'a, avemu sê insemnàmu, cumca stima'ta Dra ca totudéun'a, asià si acum a sternitu sentimintele cele mai vie de placere in ascultatorii sei, si aplausurile nenumarate éra documentara cultur'a musicala rapitóre, cu carea stim. Dra face onóre numelui romanu. Noi ne tienemu fericiti, potendu-i aduce multiamita pública pentru binevointi'a nepregetata, cu carea innaintà o intreprindere folosítóre, cum e gimnastic'a rom. d'in Brasiovu!

(*) B e u t u r a s u f l e t é s c a . Dlu Gratiolet profesor francezu intr'o prelegere psícológica, vorbindu si despre sarutári, pre aceste le definiã in modulu urmatoriu: A sarutà insémna a be sufletu. Prin urmare sarutarea e beutura spirituala. Diferinti'a intre beutura acest'a si intre cele-l-alte, e cumca bunéti'a beuterei sufletesci atarna dela calitatea vasului in care se cuprinde! — Lu-andu-ne dupa definitiunea acest'a bine nimerita, vom intielege si aceea, cum se póte omulu imbetà de sarutári. Altu-eum beti'a acest'a e atátu de nevinovata, incátu scrietoriului modestu alu sireloru acestor'a, nu i-ar parè reu sê fie pururea bétu de sarutári; câci astu-feliu de betia nici in sant'a „Pravila“ nu e oprita!

(*) D. J o n u J o v i t i ' a ni precede urmatórea p r o v o c a r e : Ilustr'a familia de Mocioni a avutu bunetatea marinimósa, de a prenumerà la subscrisulu 100. de esemplare d'in „M u s ' a R o m a n a “ almanacu beletristicu pe anulu 1865. pentru tenerimea studiósă si in specie pentru stipendisti Ilustrei familie, — deci subscrisulu am onóre a provocà pre toti acei teneri, cari se bucura de vr'unu ajutoriu d'in partea marinimósei familie, ca celu multu pana in finea lunei lui Fauru c. v. sê me insciintieze prin epistola francata, câ unde am de a li tramite esemplarele puenumerate; câci in casu contrariu se voru impartii la ténuri si nestipendiati. Pest'a 27. Januarius 1865. Jonu Joviti'a. (Locuinti'a: Untere Donau Zeile Nr. 7. 2. Stock.)

Post'a Redactiunii.

D l u i B o r i l l a . Le-am primitu cu multiamita, le vom intrebuintiã.

D n e i M . S . O vom comunicà indata ce ne va iertà spatiulu.

D l u i J . P . F . in V. Peste totu d'in lucràrile poetice ale Dtale se vede câ ai mare aplecare la depingerea scenelor dramatice. La ast'a in sa se recere nu numai aplecare, ci penelu finu, colori bine alese, candu mai deschise, candu mai inchise, urmandu in-s'a si natur'a; apoi inea si limba usióra, totu-si potèrnica si prelucrare perfecta. Unele le vom intrebuintiã ca incercári de mare sperantia. Critice primimu bucurosu. Dísertarea despre literatura e de totu lunga; medu'a scósa si pusa in ordine logica ar fi de folositu.

D l u i A t . M . M . in L. Ne rogàmu de atare novela, cu carea tare ne-ai deobligà.

In locul insertiunei d'in Nro. 2. a. c. de sub rubric'a acest'a, — ce numai d'in erórea culegatoriului s'a pusu acolo, — ne rogàmu a ceti urmatórele: Rogàmu cu totu respectulu pre on. prenumeranti ai nostri, sê binevoiésca a reclamá in epistola nesigilata, in data ce nu vor primi atare númeru;

Totu de odata ni luàm voie a rogà pre toti doritorii de a prenumerà „Aurora Romana,“ sê binevoiésca a grabi cu prumeratiunea, ca sê ne potemu orientà in privintia esemplareloru típarinde. Esemplare complete d'in anulu c. inea mai avemu.

Redactiunea.

Proprietariu, redaptoru respundietoriu si edatori: IOANICHIU MICULESCU.

Cu típariulu lui EMERICU BARTALITS.